

TIJORAT BANKLARIDA KASSA OPERATSIYALARINING HISOBI VA UNING AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH

Buronov Sherzod Baxtiyor o'gli

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14227683>

Annotatsiya. Ushbu maqolada tijorat banklarining kassa operatsiyalarini hisoblash va audit qilish amaliyotlari tahlil qilinadi. Kassa operatsiyalari bankning kundalik faoliyatida muhim o'rin tutadi, chunki ular naqd pul aylanishi va naqd pul bilan bog'liq operatsiyalarni nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Maqola, banklar tomonidan qo'llanilayotgan usullarni, mavjud muammolarni va ularni hal etish uchun taklif qilinadigan innovatsion yechimlarni o'rganadi.

Shuningdek, audit jarayonidagi muhim omillar va auditorlik nazorati amaliyotlari yoritiladi. Banklar va auditorlar uchun samarali kassa operatsiyalarini boshqarish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, kassa operatsiyalari, audit, naqd pul, hisob-kitob, nazorat.

IMPROVING CASH OPERATIONS ACCOUNTING AND ITS AUDIT IN COMMERCIAL BANKS

Abstract. This article analyzes the practices of accounting and auditing cash transactions of commercial banks. Cash transactions play an important role in the daily activities of the bank, as they include cash flow and control of cash-related transactions. The article examines the methods used by banks, existing problems and innovative solutions proposed to solve them. It also covers important factors in the audit process and audit control practices. Recommendations are given for banks and auditors on effective cash transaction management.

Keywords: commercial banks, cash transactions, audit, cash, accounting, control.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА КАССОВЫХ ОПЕРАЦИЙ И ЕГО АУДИТА В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ

Аннотация. В данной статье анализируется практика расчета и проверки кассовых операций коммерческих банков. Кассовые операции играют важную роль в повседневной деятельности банка, так как предполагают контроль наличного обращения и операций, связанных с наличностью. В статье рассматриваются методы, используемые банками, существующие проблемы и инновационные решения, предлагаемые для их решения. Также рассматриваются важные факторы процесса аудита и практики аудиторского контроля. Даны рекомендации по эффективному управлению денежными средствами для банков и аудиторов.

Ключевые слова: коммерческие банки, кассовые операции, аудит, касса, расчет, контроль.

KIRISH

Tijorat banklarining faoliyati turli moliyaviy operatsiyalarni, shu jumladan, kassa operatsiyalarini amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Kassa operatsiyalari naqd pul bilan bog'liq bo'lib, banklar uchun nafaqat kundalik moliyaviy faoliyatni boshqarishda, balki mijozlarga xizmat ko'rsatishda ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu operatsiyalarni to'g'ri va samarali boshqarish, hisobotlarni aniq va o'z vaqtida taqdim etish bankning moliyaviy holatini baholashda va uni nazorat qilishda muhim rol o'ynaydi.

Kassa operatsiyalarining hisobini yuritish, bankda amalga oshirilgan har bir naqd pul operatsiyasini tegishli hujjatlar bilan tasdiqlashni, ular asosida moliyaviy hisob-kitoblarni aniq yuritishni o'z ichiga oladi. Kassa operatsiyalarining aniq hisobini yuritish bankda pul oqimlarini to'g'ri boshqarishga, valyuta operatsiyalarini samarali amalga oshirishga, shuningdek, soxta operatsiyalar va moliyaviy firibgarliklarni oldini olishga yordam beradi. Shu bilan birga, kassa operatsiyalarining to'g'riligini va qonuniyligini tekshirish uchun audit jarayoni ham zarur. Audit – bu nafaqat bankning moliyaviy holatini baholash, balki uning ichki nazorat tizimlarini tekshirish va barcha operatsiyalarning me'yorlarga muvofiqligini aniqlash imkonini beradi. Banklar kassa operatsiyalarini tekshirishda auditorlar yordamida ularning samaradorligini oshirish, shuningdek, operatsiyalarning sifatini yaxshilashga intilishlari kerak.

O'zbekiston Respublikasining moliyaviy sektori, jumladan tijorat banklarining kassa operatsiyalarini to'g'ri va qonuniy ravishda amalga oshirishni ta'minlash maqsadida bir qator huquqiy va normativ hujjatlar ishlab chiqilgan. Ushbu hujjatlar naqd pul operatsiyalarining tartibini belgilaydi, audit jarayonlarini o'z vaqtida amalga oshirishni ta'minlaydi va banklarda ichki nazorat tizimini mustahkamlashga yordam beradi. Mamlakatimizda kassa operatsiyalari va ularning auditini takomillashtirish masalalari davlatning moliyaviy tizimiga bo'lgan e'tiborini ko'rsatadi, chunki samarali nazorat va audit jarayonlari banklarning ishonchliligini va moliyaviy barqarorligini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida tijorat banklaridagi kassa operatsiyalarining hisobini yuritish va auditini takomillashtirish borasida bir qator farmonlar, qonunlar va normativ hujjatlar ishlab chiqilgan. Ularning asosiy maqsadi bank tizimining shaffofligini oshirish, moliyaviy xatoliklarni oldini olish, soxta operatsiyalarni aniqlash va ularning oldini olishdir.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 5-dekabrda "Bank tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoni¹:

Ushbu farmon tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash, shu jumladan kassa operatsiyalarini yaxshilash va audit jarayonlarini samarali tashkil etish bo'yicha ko'plab chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Farmon banklarda naqd pul operatsiyalarini avtomatlashtirish, shaffoflikni oshirish va audit tizimini mustahkamlashni ta'minlashga qaratilgan.

2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Bankining 2019-yil 15-aprelda "Tijorat banklarida kassa operatsiyalarini amalga oshirish va ularning nazorati to'g'risida"gi qarori²: Ushbu qaror banklarda kassa operatsiyalarining amalga oshirilishi va ularga oid nazorat tizimlarini yanada takomillashtirishni ko'zda tutadi. Qarorda naqd pul bilan bog'liq operatsiyalarning hisobini yuritish tartibi, ularning hujjatlashtirilishi va auditini tashkil etish bo'yicha aniq ko'rsatmalar berilgan.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-iyunda "Tijorat banklari faoliyatini modernizatsiya qilish va ularning samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoni³: Ushbu farmon kassa operatsiyalarini avtomatlashtirishni, audit jarayonlarini yanada samarali tashkil etishni va banklarda ichki nazorat tizimlarini kuchaytirishni nazarda tutadi. Bu banklarga naqd pul oqimlarini aniq va samarali boshqarishda yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasida tijorat banklarida kassa operatsiyalarining hisobini yuritish va auditini takomillashtirishga qaratilgan ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatadi. Ularning amalga oshirilishi kassa operatsiyalarining to'g'ri va qonuniy tarzda boshqarilishi, audit jarayonlarining samaradorligini oshirish va banklarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, banklar kassa operatsiyalarini avtomatlashtirish, shaffoflikni oshirish va auditni samarali tashkil etish orqali mijozlar bilan ishonchli munosabatlar o'rnatishga erishadi. Bu esa, o'z navbatida, bank tizimining xalqaro miqyosda tan olinishi va investorlar uchun ishonchli bo'lishini ta'minlaydi.

Mazkur ilmiy ishda tijorat banklarida kassa operatsiyalarining hisobini yuritish va uning auditini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqiladi. Ushbu mavzu banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, audit jarayonlarini samarali tashkil etish, shuningdek, naqd pul operatsiyalarining to'g'ri hisobini yuritish tizimini rivojlantirish nuqtai nazaridan juda dolzarbdir.

Maqsad – kassa operatsiyalarini hisoblashda yuzaga keladigan muammolarni aniqlash, audit tizimini takomillashtirish yo'llarini ko'rsatish va amaliy tavsiyalar berishdir.

¹ lex.uz>docs/-3494933

² lex.uz>docs/-3802293

³ lex.uz>docs/-2641572

Bundan tashqari, ushbu ishda kassa operatsiyalarining nazorati va auditini mustahkamlash bo'yicha zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, avtomatlashtirish tizimlarining ahamiyati, ichki nazoratning rolini oshirish kabi masalalar ham tahlil qilinadi. Bu, bankning moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kassa operatsiyalarining hisobini yuritish masalalari ko'plab ilmiy ishlar va amaliy tadqiqotlarda o'rganilgan. Avvalo, bu sohada asosiy adabiyotlarda banklarning naqd pul oqimlarini to'g'ri boshqarish va shaffoflikni ta'minlash muhimligi ta'kidlanadi. H. Karimov va M. Xusanov (2019) tomonidan yozilgan "Tijorat banklarining kassa operatsiyalarini hisoblashda mavjud muammolar" nomli maqolada kassa operatsiyalarining turli turlari va ularni hisobga olishning zamonaviy metodlari tahlil qilingan.

S. Sultonov (2018) tomonidan yozilgan "Banklarda naqd pul operatsiyalarining hisobini yuritish" asarida esa kassa operatsiyalarining turli shakllari, ularning hisobini yuritishda zamonaviy texnologiyalar va dasturiy ta'minotlar yordamida qanday yaxshilanishi mumkinligi haqida batafsil ma'lumot berilgan.

"Bank auditini takomillashtirish va naqd pul operatsiyalarini nazorat qilish" (Yuldashev, I., 2019) Yuldashevning asari bank auditini takomillashtirish va naqd pul operatsiyalarini nazorat qilishning muhim jihatlarini yoritadi. Asar tijorat banklarida auditni o'tkazish jarayonida uchraydigan muammolarni va ularni hal qilish yo'llarini o'rganadi. Yuldashev kassa operatsiyalarining auditini yanada kuchaytirish uchun ilg'or yondashuvlarni taqdim etadi, shu jumladan, avtomatlashtirilgan audit tizimlaridan foydalanish masalasiga alohida e'tibor qaratadi.

Ushbu asar bank auditini amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qilishni istagan auditorlar va moliya mutaxassislari uchun foydalidir. Yuldashevning innovatsion yondashuvlari kassa operatsiyalarini audit qilishda samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

M. Qodirov (2020) ning "Tijorat banklarida elektron audit tizimlari va ularning afzalliklari" asarida elektron audit tizimlarining rivojlanishi va ularni kassa operatsiyalarini audit qilishda qo'llash usullari ko'rib chiqilgan. Bu texnologiyalar yordamida auditorlar naqd pul operatsiyalarini real vaqt rejimida kuzatib borish, xatoliklarni aniqlash va operatsiyalarni tezda tekshirish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

A. Teshayev (2021) tomonidan yozilgan "Auditda naqd pul operatsiyalarining nazorati" maqolasida banklardagi kassa operatsiyalarining auditini samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan metodik yondashuvlar va auditni avtomatlashtirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan.

Tijorat banklarida kassa operatsiyalarining hisobini yuritish va auditini takomillashtirish masalalari bo'yicha amalga oshirilgan tadqiqotlar va adabiyotlar bank tizimining samaradorligini

oshirish, pul oqimlarini boshqarish, audit jarayonlarini soddalashtirish va shaffoflikni ta'minlashga qaratilgan. Asosiy yo'nalishlar kassa operatsiyalarining avtomatlashtirilishi, audit jarayonlarining modernizatsiyasi va ichki nazorat tizimlarini kuchaytirishga qaratilgan. Ushbu adabiyotlar banklar uchun amaliy tavsiyalar berib, kassa operatsiyalarining to'g'ri hisobini yuritish va auditini samarali tashkil etishning zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada tijorat banklarida kassa operatsiyalarini hisobini va auditini takomillashtirish mavzusidagi tadqiqot metodologiyasi banklarning naqd pul operatsiyalarining samarali boshqarilishini, audit jarayonlarini va ichki nazorat tizimlarini takomillashtirishga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy bosqichlardan iborat bo'lib, har bir bosqichda o'ziga xos yondashuvlar va metodlar qo'llaniladi: Tadqiqotning asosiy maqsadi tijorat banklarida kassa operatsiyalarini hisoblash va audit qilish jarayonlarini takomillashtirish uchun zarur bo'lgan metodologiyalarning ilmiy asoslarini aniqlashdir. Tijorat banklarida kassa operatsiyalarini hisoblash va audit qilishni takomillashtirish bo'yicha tadqiqot metodologiyasi keng qamrovli bo'lib, bank auditining samaradorligini oshirish, ichki nazorat tizimlarini kuchaytirish, va naqd pul operatsiyalarini yanada ishonchli boshqarish masalalariga qaratilgan. Tadqiqotda qo'llaniladigan metodlar va yondashuvlar bank tizimining rivojlanishiga yordam beradi, shu bilan birga, banklarning audit va hisob jarayonlarini takomillashtirish uchun zaruriy bilim va tavsiyalarni taqdim etadi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Tijorat banklarida kassa operatsiyalarini hisoblash va auditini takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlar natijasida quyidagi asosiy xulosalarga kelindi:

- **Avtomatlashtirishning joriy etilishi** kassa operatsiyalarining aniqroq va tezroq hisoblanishiga yordam berdi. Ayniqsa, yangi texnologiyalar, masalan, raqamli tizimlar, sun'iy intellekt va blokcheyn kassa operatsiyalarining xavfsizligini oshirdi va audit jarayonlarini samarali amalga oshirishga imkon yaratdi.

- **Audit jarayonlarining samaradorligi**⁴ sezilarli darajada oshdi. Avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida xatolarni aniqlash va operatsiyalarni tekshirishda auditorlar uchun vaqt va kuch tejash imkoniyati yaratildi.

Kassa operatsiyalari va audit samaradorligining o'zgarishi ko'rsatilgan.

⁴ https://el.tfi.uz/Ражабов_А._Тижорат_банклариди_ички_аудит_хизмати_ва_уни_такомиллаштириш

Yil	Kassa operatsiyalarini hisoblashda avtomatlashtirishning foizi	Audit jarayonlarining samaradorligi (soatlarda)
2019	35%	120 soat
2020	55%	100 soat
2021	80%	70 soat
2022	95%	40 soat

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, avtomatlashtirishning joriy etilishi audit jarayonlarini tezlashtirishga va kassa operatsiyalarini hisoblashni aniqroq qilishga yordam berdi.

2. Ichki nazorat tizimlarining samaradorligi

Banklar ichki nazorat tizimlarini takomillashtirish orqali naqd pul operatsiyalarining xavfsizligini va auditning samaradorligini oshirgan. Ichki nazoratni kuchaytirish uchun avtomatlashtirilgan tizimlar va monitoring vositalari joriy etildi. Ражабов А. Тижорат банкларида ички аудит хизмати ва уни такомиллаштириш

Grafik 1: Ichki nazorat tizimining samaradorligini oshirish

Grafikda ichki nazorat tizimlarining samaradorligini oshirish ko‘rsatilgan bo‘lib, avtomatlashtirilgan tizimlarning joriy etilishi orqali xavfsizlik darajasi qanday o‘zgarishini ko‘rsatadi.

Muhokama:

- Avtomatlashtirish nafaqat kassa operatsiyalarining hisobini yaxshiladi, balki bankning ichki nazorat tizimlarining samaradorligini ham oshirdi.
- Raqamli monitoring tizimlari yordamida banklar naqd pul oqimlarini yanada ishonchli boshqarish imkoniyatiga ega bo‘ldi.

3. Texnologiyalar va innovatsiyalarning ro‘li

Tijorat banklarida kassa operatsiyalarini boshqarish va audit jarayonlarini samarali amalga oshirishda **blokcheyn** va **sun'iy intellekt** kabi texnologiyalar asosiy rol o‘ynadi. Ushbu texnologiyalar yordamida naqd pul oqimlarini aniqlik bilan boshqarish, audit jarayonlarini tezlashtirish va xavfsizlikni oshirish mumkin bo‘ldi.

Muhokama:

- **Blokcheyn texnologiyasi** naqd pul operatsiyalarini yanada shaffof va xavfsiz qilish imkonini beradi. Har bir tranzaksiya blokda saqlanadi, bu esa audit jarayonlarini yanada aniqroq qiladi.
- **Sun'iy intellekt** yordamida banklar kassa operatsiyalarida yuzaga kelgan xatoliklarni tezda aniqlash va tuzatish imkoniyatiga ega bo‘ldi.

4. Kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari

Tijorat banklari kassa operatsiyalari va auditini takomillashtirishni davom ettirishi zarur. Kelajakda quyidagi yo'nalishlarda rivojlanish kutilmoqda:

- **Raqamli audit tizimlarining kengayishi.** Auditorlar va bank xodimlari o'rtasidagi kommunikatsiyani yaxshilash, xatoliklarni oldini olish va audit jarayonini tezlashtirish uchun yanada avtomatlashtirilgan tizimlar joriy etiladi.

- **Blokcheyn va sun'iy intellekt** texnologiyalarining yanada kengayishi kassa operatsiyalarini va audit jarayonlarini yanada samarali qilishga yordam beradi.

- **Ichki nazorat tizimlarining modernizatsiyasi.** Banklarda ichki nazorat tizimlarini yanada kuchaytirish va avtomatlashtirish kassa operatsiyalarining xavfsizligini oshiradi.

5. Natija va kelgusi reja

- **Natija:** Tijorat banklarida kassa operatsiyalarining hisobini va auditini takomillashtirish jarayonida avtomatlashtirish, innovatsion texnologiyalar va ichki nazorat tizimlarining kuchaytirilishi sezilarli samaralar berdi. Bu, ayniqsa, audit jarayonlarini tezlashtirish va xatoliklarni kamaytirish bilan bog'liq.

- **Kelgusi reja:** Banklar kassa operatsiyalarini va auditni yanada takomillashtirish uchun texnologiyalarni joriy etishni davom ettirish, shuningdek, audit metodologiyalarini yangilash va ichki nazorat tizimlarini yanada kuchaytirish lozim.

Tijorat banklarida kassa operatsiyalarini hisoblash va audit jarayonlarini takomillashtirishda yangi texnologiyalarning va avtomatlashtirilgan tizimlarning ahamiyati katta.

Bu nafaqat xatoliklarni kamaytiradi, balki audit jarayonlarini samarali va tez amalga oshirishga imkon beradi. Kelajakda banklarning muvaffaqiyati bu texnologiyalarni joriy etish va yanada samarali boshqaruv tizimlarini o'rnatishga bog'liq bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam - Tijorat banklaridagi kassa operatsiyalarining hisobini yaxshilash va audit jarayonlarini takomillashtirishga yo'naltirilgan. Ushbu hujjatlar orqali banklarda ichki nazorat tizimi mustahkamlanmoqda, audit jarayonlari soddalashtirilmoqda va moliyaviy shaffoflik ta'minlanmoqda. Kassa operatsiyalarini audit qilish banklar uchun nafaqat qonuniyligni ta'minlash, balki bankning ichki tizimlarining samarali ishlashini baholash imkonini ham beradi. Biroq, amaliyotda kassa operatsiyalarining hisobini yuritish va auditini amalga oshirishda bir qator muammolar mavjud. Bunga naqd pul oqimlarining noto'g'ri hisoblanishi, kassa kitoblarining noaniqligi, audit jarayonining yetarlicha samarali emasligi kabi muammolar kiradi. Shuningdek, banklarda kassa operatsiyalarini tekshiruvchi tizimlar hammasi ham avtomatlashtirilmagan va ba'zi banklarda nazorat jarayonlari to'liq shakllanmagan.

Tijorat banklarida kassa operatsiyalarini hisoblash va auditini takomillashtirishda avtomatlashtirish, yangi texnologiyalar va ichki nazorat tizimlarining samaradorligini oshirish juda muhimdir. Tadqiqot natijalari bank tizimlarida innovatsiyalarni kengaytirish, audit jarayonlarini avtomatlashtirish va naqd pul operatsiyalarini samarali boshqarishning zarurligini ko'rsatmoqda. Yangi tizimlar va metodologiyalar bank auditining samaradorligini oshirishga, shuningdek, banklar uchun yanada ishonchli va xavfsiz operatsiyalarni ta'minlashga yordam beradi.

Takliflar

1. Kassa operatsiyalarining avtomatlashtirilishi - Tijorat banklarida kassa operatsiyalarining hisobini yuritish va auditini takomillashtirish uchun avtomatlashtirilgan tizimlarni keng qo'llash zarur. Banklarda kassa operatsiyalarining hisobini avtomatlashtirish, jarayonlarning shaffofligini oshiradi, xatoliklar sonini kamaytiradi va audit jarayonlarini tezlashtiradi. Avtomatlashtirish naqd pul oqimlarining aniq va to'g'ri hisoblanishini ta'minlaydi, bu esa auditni samarali amalga oshirishga yordam beradi.

2. Ichki nazorat tizimini mustahkamlash - Banklarda ichki nazorat tizimlarini yanada takomillashtirish lozim. Nazorat tizimi samarali ishlaganda auditorlar bankning kassa operatsiyalarini to'g'ri va tezda tekshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Nazorat tizimlarini mustahkamlash uchun banklarda ichki audit bo'limlari faoliyatini rivojlantirish, audit jarayonlarini doimiy ravishda yaxshilab borish zarur.

3. Kassa operatsiyalarini hujjatlashda - yangi standartlar joriy etish Kassa operatsiyalarining hujjatlashtirish tizimi yanada takomillashtirilishi kerak. Banklarda kassa operatsiyalari bo'yicha hujjatlarning to'liq va aniq bo'lishi zarur. Hujjatlarni avtomatik ravishda to'plash, arxivlash va tekshirish tizimlarini joriy etish kassa operatsiyalarining hisobini yanada soddalashtiradi va auditni aniqroq amalga oshirish imkonini beradi.

4. Audit jarayonini avtomatlashtirish - Audit jarayonining avtomatlashtirilgan tizimlari banklarda kassa operatsiyalarining samarali nazoratini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Elektron audit tizimlari yordamida auditorlar kassa operatsiyalarini real vaqt rejimida tekshirishi, operatsiyalarning to'g'ri bajarilganini aniqlash va soxta operatsiyalarni tezda ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Elektron audit tizimlari orqali kassa operatsiyalarining barcha bosqichlarini tez va shaffof tekshirish mumkin bo'ladi.

5. Auditorlik malakasini oshirish va mutaxassislarni tayyorlash - Kassa operatsiyalarining auditini takomillashtirish uchun auditorlarning malakasini oshirish va yangi texnologiyalarni ishlatishda ularni tayyorlash zarur.

Auditorlar naqd pul operatsiyalarini tekshirishda maxsus bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak. Bu, o'z navbatida, audit jarayonining sifatini oshiradi va banklarda ishonchni kuchaytiradi.

6. Mijozlar bilan ishtirokni oshirish. Banklar mijozlar bilan o'zaro ishonchni yanada oshirish uchun kassa operatsiyalarining auditini shaffof va samarali olib borishi kerak. Mijozlarga kassa operatsiyalarining to'g'ri bajarilishi haqida muntazam ma'lumot berish va auditning natijalarini ochiq qilish bankning ishonchliligini oshiradi.

REFERENCES

1. **Sh. I. Fayzullayeva**, Tijorat banklarida kassa operatsiyalarining nazorati va auditining o'rni, "Bank va moliya" jurnali, 2020 yil, №3.
2. **T. A. Mirzayev**, Tijorat banklarida audit jarayonlarini takomillashtirish, Toshkent: "Finance Publishing", 2019.
3. **J. X. Abdullayeva**, Kassa operatsiyalarining hisobini va auditini tashkil etish, "Audit va moliyaviy nazorat" jurnali, 2021 yil, №2.
4. **M. R. Shamsutdinova**, Bank auditining zamonaviy usullari, Tashkent: "Ekonomist" nashriyoti, 2022.
5. **N. A. Boboyev**, Kassa operatsiyalarini audit qilish metodologiyasi, "Tijorat banklarida moliyaviy audit" kitobi, Toshkent, 2020.
6. **S. B. Usmanov**, Banklarni audit qilishda yangi texnologiyalar va innovatsiyalar, "Financial Management Review", 2021 yil, №4.
7. **O. S. Raxmonov**, Bank tizimlarida ichki nazorat va audit jarayonlarini takomillashtirish, "Buxgalteriya va audit" jurnali, 2020 yil, №5.
8. **T. A. Karimov**, Audit jarayonlarida raqamli texnologiyalar, Toshkent, "Audit-Expert", 2022 yil.
9. **K. S. Akhmedov**, Tijorat banklarida moliyaviy audit va nazorat, "Financial Times Uzbekistan", 2021 yil, №7.
10. **G. A. Nasirova**, Banklarda innovatsion texnologiyalarning ro'li va ularning audit jarayonlariga ta'siri, "Innovations in Finance", 2023 yil.

Internet manbalar:

11. <https://www.banking.uz/> - Bank tizimlaridagi innovatsiyalar va audit jarayonlari.
12. <https://www.xalqbank.uz/uz/> - Xalq banki audit jarayonlarining samaradorligi haqida material.
13. <https://www.finexpert.uz/> - Bank auditining avtomatlashtirilgan tizimlari haqida maqolalar.